

УДК 338

**ДІАЛЕКТИКА ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ У  
СТВОРЕННІ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ****Альона Шестопалова**

*Львівський національний університет імені Івана Франка,  
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки,  
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна  
e-mail: [aliona.shestopalova@gmail.com](mailto:aliona.shestopalova@gmail.com)*

Проаналізовано діалектичну взаємодію внутрішніх і зовнішніх суперечностей, їхню роль у створенні кризових ситуацій у нашій державі. Досліджено можливість використання конструктивного потенціалу суперечностей та вірогідні шляхи подолання деструктивного впливу характерних для України кризових ситуацій.

*Ключові слова:* суперечність, криза, актор, деструктивний і конструктивний потенціал.

Держава є складною системою, існування котрої несумісне зі статикою. Намагаючись задовольнити потреби якомога більшої кількості громадян, держава балансує між постійно генерованими інтересами. Виявом проблем, що виникають у процесі задоволення власних інтересів, є суперечки – ситуативні спалахи, які засвідчують наявність у суспільстві суперечностей. Відповідно до цього бачення суперечність і аналізуємо у вигляді системи дій і поглядів, елементи котрої взаємодіючи між собою, створюють конфронтаційні позиції, несумісні до одночасного застосування під час прийняття рішень, такі позиції протилежні, або виключають одна одну. Таким чином, різні інтереси, суперечки у процесі їхнього задоволення, а також об'єктивні протиріччя площини матеріального чи духовного світу спричиняють виникнення суперечностей, які, можуть генерувати кризові ситуації.

Однак, необхідно пам'ятати: кризові явища можуть зовсім по-різному розгортатися, чинити часто протилежний вплив, а відтак – мати неоднакові наслідки. Залежно від особливостей перебігу та результатів, кризові ситуації доцільно розділити на два типи: перший характеризується різким антагонізмом, в основу явищ покладено непримиренні суперечності, взаємодія котрих зумовлює виключно деструктивний вплив; другий – менш різкий, ґрунтований на суперечностях, що мають конструктивне ядро, їхнє найбільше загострення або відійшло у минуле, або суспільно має очевидний потенціал вирішити проблему, або суперечності не є настільки принциповими для прийняття рішень різними групами інтересів.

У вузькому розумінні, полем розгортання суперечностей є певні соціальні групи. Адже саме вони можуть бути виразниками різних інтересів чи поглядів, у широкому ж розумінні до суперечностей залучається все суспільство, підтримуючи, симпатизуючи чи висловлюючи згоду з певною стороною, або спостерігаючи за розгортанням суперечності. За соціологічним підходом, публічні суперечності, де акторами чи спостерігачами є великі соціальні групи, або суспільство загалом, автоматично визнаються суспільними суперечностями [4, с. 116] і лише після цього доцільно проводити поділ відповідно до питання, навколо котрого виникає суперечність, –

зіткнення інтересів чи поглядів. Такі зіткнення можливі для кожної зі сфер життя, зокрема політичної, економічної, світоглядно-психологічної.

Наріжний камінь держави – політичні суперечності, оскільки природа Політичного як явища, його внутрішня суть і характеристики передбачають вписаність у політичну сферу суперечок, що насамперед, виникають у процесі боротьби за владу [2, с. 31]. Сприймаючи владу у вигляді ресурсу і мети одночасно, актори, задіяні у суперечностях, використовують усі можливості для досягнення власних інтересів. Характерним прикладом суперечностей такого типу є процес боротьби за президентську владу в листопаді – грудні 2004 р. Два основні кандидати на посаду Президента порізному сприймали результати другого туру виборів. Виникла суперечність, непримириме зіткнення, яке полягає, з одного боку, у бажанні переможця визнати вибори легітимними, з іншого – прагненні другого кандидата їх оскаржити. Пропонент – другий кандидат – висуває тезу стосовно неправдивості результатів; натомість опонент не погоджується з цим і заперечує тезу проponenta [6]. Згодом до суперечності залучається і третя сторона – аудиторія – український народ, який розділяється на симпатиків одного з акторів, задіяних у суперечності. Суспільство опиняється втягнутим у боротьбу за владу, асоціюючи себе з певним кандидатом; соціум опосередковано бере участь і в самій боротьбі, сприяючи розвитку ситуації. Цей приклад розгортання суперечності має характеристики кризового явища другого типу. Не зважаючи на те, що ми звертаємося до періоду найбільшого загострення, суспільство і тоді було здатне «поглинути» наявні суперечності, оскільки велика його частина активно виступила на боці одного з акторів. Урешті-решт, негативні характеристики листопада – грудня 2004 р. виявилися знівельованими. Адже саме з тим часом пов'язують перші масштабні виступи українців у прагненні відстоювати свої інтереси, а це, у свою чергу, є однією з характеристик зародження громадянського суспільства.

Поряд із політичними суперечностями надзвичайно поширені суперечності, котрі виникають через низку економічних питань. Як уже зазначалося, суперечності можуть виникати внаслідок конфронтації інтересів, або через наявність об'єктивних протиріч площини матеріального світу. Саме на перетині цих двох чинників і з'являються економічні суперечності, бо стосуються вони розподілу матеріальних благ, які самі собою становлять інтерес. Притаманна Україні й економічна суперечність між забезпеченими та незабезпеченими громадянами [3, с. 27]. Кожна сторона ймовірного конфлікту прагне розподілу або перерозподілу благ на власну користь. Оскільки ж вони представляють різні групи інтересів, то задоволення бажань обох груп неможливе – виникає суперечність. За своєю суттю такий приклад містить антагоністичні інтереси, проте відсутність у відстоюванні своєї позиції радикалізму, а також незагострена фаза розвитку не призводить до виключно деструктивних впливів.

Позначаються на державі, політичні й економічні суперечності значно більше, аніж світоглядно-психологічні, адже вони безпосередньо впливають на суспільну реальність. Світоглядно-психологічні ж, формують настрої та переконання, і є не приводом або початком непорозумінь, конфліктів чи системних криз, – вони виконують роль причин і передумов негативних суспільних явищ. Скажімо, світоглядна суперечність, неформальний ментальний розкол між західною та східною Україною, який нещодавно давав про себе знати, різне бачення того, якою має бути Україна, куди вона повинна рухатися і ким має бути керована, зумовив виникнення політичної суперечності, поясненої у першому прикладі. Крім того, надія на те, що, прийшовши до

влади, кандидат віддячить тим, хто підтримував його, додала до цієї світоглядної суперечності економічний відтінок, як описувалося у другому прикладі.

Отже, навіть поверхово проаналізувавши приклад конфліктної ситуації листопада – грудня 2004 р., спостерігаємо спектр внутрішньодержавних суперечностей, котрі спричинили виникнення кризових явищ того етапу новітньої історії України. Насправді ж суперечності можуть бути глибшими, регулярно виявлятися і створювати системні проблеми. Окрім того, інколи виникнення кризових ситуацій є наслідком взаємодії і внутрішніх, і зовнішніх чинників.

Внутрішні суперечності в державі, за аналогією до внутрішніх суперечностей особистості, виникають як реакція на досвід, та наслідок потреби прийняти рішення, зважаючи на велику кількість чинників [5, с. 340]. Але тоді коли воля особистість здатна, прийнявши рішення, неухильно його дотримуватись, то прийняття рішення вищими ешелонами влади не забезпечує автоматичного бажання громадян це виконувати. Ще складніша ситуація зі зовнішніми суперечностями. Першим типом зовнішніх суперечностей є суперечності між двома іноземними акторами стосовно питань, пов'язаних із досліджуваною державою, або подій та явищ, котрі опосередковано впливають на неї. Другий тип зовнішніх суперечностей – деструктивна взаємодія між зовнішнім світом і державою, наслідком чого є генерування протиріч.

У реальності внутрішні й зовнішні суперечності спричиняють комплексний вплив, взаємодіючи між собою. Аналізуючи діалектику внутрішніх та зовнішніх суперечностей, можна згадувати й безпосередньо саму діалектичну суперечність, відповідно до якої всі процеси і явища є суперечливими, такими, що складаються зі сукупності протилежностей, але при цьому зумовлюють конструктивний вплив, становлять джерело розвитку системи. Хоча, так трапляється не завжди, тому діалектику внутрішніх і зовнішніх суперечностей, отже їхню поєднаність та взаємообумовленість доцільно розглядати і як деструктивне явище, здатне генерувати кризові явища у межах держави.

Неоголошена війна на сході держави, анексований Крим, олігархізоване політичне керівництво поруч із відсутністю національної еліти, системна економічна й політична кризи, низький рівень життя населення, відсутність молоді, освіченої та зацікавленої у відбудові життя, – далеко не повний перелік проблем, з котрими стикнулася наша держава на сучасному етапі.

Деякі з них, безсумнівно, – внутрішні промахи, але загострення інших – наслідок взаємодії внутрішніх проблем зі зовнішніми чинниками. Основну проблему нинішньої України становить незакінчений процес вибору цивілізаційного шляху [7]. У контексті цього можна розглядати одразу кілька значних кризових ситуацій України 2014 р. – військові дії на Донбасі, анексований Крим, відсутність національної еліти.

Питання цивілізаційного вибору не є новим для нашої держави. І хоч проєвропейські й проамериканські діячі стверджують, що цей вибір зроблено ще 988 р., разом із прийняттям християнства, недовомленості й суперечки з новою силою відродилися у 1991 р.. Найбільша за територією держава Європи не змогла об'єднати жителів обох берегів Дніпра у єдиному баченні майбутнього шляху розвитку. Суперечності стосовно найліпшого вибору виявилися у двох основних підходах, представлених умовно Лівобережною та Правобережною Україною. Близька до Росії частина ностальгувала за Радянським Союзом, Західна ж Україна спрямовувала погляди на європейський «закордон». Ядро такої ситуації – історичний розвиток регіонів та відмінний столітній вплив, у наслідок чого почав формуватися навіть відмінний

ментальний код. Жителі Східної України, яка з другої половини XVII ст. була міцно вписана у російську імперську систему, а після цього, з 1922 р., – у радянську, мали відповідне бачення майбутнього. Крім того, дехто з них сприймали розпад СРСР помилкою, що потрібно виправити. Ментально й світоглядно вони були дечим подібні до жителів Російської Федерації, адже мали більше характерних рис східної культурної парадигми, аніж жителі Центральної чи Західної України. Росію ці люди бачили одвічною державою-союзницею, «старшим братом», країною, якої необхідно «триматися». Європа для них – далека, незрозуміла і строката сукупність держав, з купою внутрішніх проблем. Галичани ж, волиняни, буковинці, закарпатці – у минулому жителі центрально та східноєвропейських імперій – перебували під зовсім іншим впливом, впливом держав з яскраво вираженою західною культурною парадигмою, тяжінням до капіталістичної системи й індивідуалізму. Радянський Союз – державу, що вперше об'єднала майже всі етнічні українські землі у складі УРСР, ці громадяни вважали помилкою, яка так важко далася українцям, що її не можна допустити знову. Росія для них – одвічний ворог з неполишеними імперськими амбіціями, Європа ж – місце з кращим рівнем життя, зручним не лише для заробітків, й відпочинку.

Отже, гіпертрофованими є обидва підходи до сприйняття реальності. Вочевидь, внутрішні суперечності, котрі виростають на такому ґрунті, були не лише важковирішуваними у перспективі, й здатними створювати конкретні проблеми, які виявилися б, принаймні, у неможливості зробити по-справжньому легітимний зовнішньополітичний вибір. Одночасно з тим, зауважимо: сьогодняшня кризова ситуація не виникла б у всій її повноті, аби до цих суперечностей не додалися зовнішні, що поглибили внутрішні, й навіть дали їм розгорітися з небаченою доти силою.

Як уже зазначалося, і внутрішні, й зовнішні суперечності можуть спричинити кризові явища. Аналізуючи сучасну кризову ситуацію в Україні, з впевненістю стверджуємо: і внутрішні, й зовнішні суперечності впливали на її виникнення. Крім того, звернувшись до наведеної класифікації зовнішніх суперечностей, отримуємо розуміння того, що для цієї ситуації характерний вплив обох їх типів: як наявність суперечностей між двома іноземними акторами стосовно питань, пов'язаних з нашою державою, так і присутність деструктивної взаємодії між зовнішнім світом і Україною, внаслідок чого спостерігаємо генерування протиріч.

Характеризуючи іноземних акторів, суперечності між котрими опосередковано впливають на Україну, необхідно звертати увагу на Європейський Союз та Російську Федерацію. Їхній вплив на нашу державу теж простежуємо у площині цивілізаційного вибору. Росія як правонаступниця й ідейна спадкоємиця СРСР прагне відновити свою колишню велич за рахунок приєднання України, або, принаймні, повернувши її у безроздільну сферу російського впливу. У фільмі А. Кончаловського «Битва за Україну» російський політик та політолог, член «Єдиної Росії» констатує: «Битва за Україну – це битва за те, чи буде Росія великою державою» [8]. Європейський Союз керується прагматичнішими мотивами – бажанням розширити через нашу державу свої ринки збуту, а також ослабити РФ, допомігши Україні стати на європейський шлях розвитку. І хоч прямих конфліктів між цими акторами не спостерігалось, повселюдсно відбувається закрита конфронтація, увінчана метою отримати бажане, а відтак – зменшити впливовість конкурента. Сьогодняшня ситуація є найкритичнішою, порівняно з протистоянням цих гравців у минулому. Такий стан пояснюється тим, що з часу виникнення державних утворень на наших землях територія України мала різні статуси, кожен з яких не робив ситуацію настільки критичною:

1. Українські землі були осередком авторитетної сили на теренах Східної Європи – під час Київської Русі.
2. Поруч з українськими державними утвореннями існував лише один сильний гравець – європейські держави періоду Галицько-Волинського князівства.
3. Українські землі були розділеними між двома, чи більше акторами і становили не суб'єкт, а об'єкт, територію, що знаходилася у межах різних імперій, з відсутністю відкритих конфліктів за неї – Україна у складі Російської й Австро-Угорської імперій.
4. Уся територія нашої держави контролювалася одним сильним актором, що унеможливило активацію проблеми цивілізаційного вибору, його було зроблено без нашої участі – УРСР у складі СРСР.

Ще раз наголошуємо: ситуація, у якій Україна опинилася сьогодні, – є чи не найкритичніша від періоду зародження державності на українських землях. І не лише тому, що наша держава оточена сильнішими суб'єктами міжнародних відносин і не має змоги протистояти їм як повністю незалежна, а й тому, що відбувається закрита конкуренція між цими акторами за Україну як бажану територію поширення політичних, економічних, світоглядних впливів тієї чи іншої сторони.

Усі ці зовнішні умови негативно позначаються на ситуації в Україні, генеруючи кризові явища. Однак саме зовнішні суперечності другого типу є ядром проблеми, розв'язати яку наша держава намагається впродовж останнього півріччя. Передбачувано, що на увазі мається наявність деструктивної взаємодії між Російською Федерацією та Україною.

У прагненні відновити імперську велич, сучасна Росія апелює до ідеї слов'янської єдності, триєдності слов'янського етносу, яка виходить з «єдності» російського, білоруського й українського народів, під духовним началом першого з них. Наповнена кризовими явищами внутрішнього масштабу, багатонаціональна РФ, з усе більшою кількістю неслов'янського та не православного населення, опинилася майже у патовій ситуації, коли Україна почала готуватися до підписання угоди про асоціацію з ЄС [9]. Це ознало подальшу недовіру аргументів про Київську Русь, братів-українців та роль самої Росії як старшого брата. Призупинення підготовки до підписання, Євромайдан (наслідок дій українського уряду), готовність українців нести фізичні втрати для протистояння проросійській владі – ці й інші події зими 2014 р. могли б звести нанівець та унеможливити відновлення «Великої Росії». Саме тому, одразу після завершення Майдану, розпочалась активізація суперечностей щодо Криму, а пізніше – Сходу України.

З рештою, це призвело до початку неоголошеної війни між українською армією та добровільними батальйонами, з одного боку, і сепаратистами, підтримуваними РФ, – з іншого. Саме це явище в Україні сучасного етапу є найгострішим виразником діалектики внутрішніх та зовнішніх суперечностей у створенні кризових ситуацій. Американський політолог З. Бжежинський у статті для американської газети «WashingtonPost» звертає увагу на співвідношення зовнішніх і внутрішніх суперечностей: «Показовим є той факт, що російська сторона намагається позиціонувати себе як незадіяну у конфлікті сторону, а українську кризу називає внутрішньою проблемою [10].

На нашу думку, не лише військові дії на території сходу України, а й негативна динаміка у найголовніших сферах суспільного розвитку – це історія взаємовпливів і взаємообумовленості внутрішніх та зовнішніх суперечностей. Кожна окремо взята суперечність, звісно, могла б чинити негативний вплив, але лише в комплексі вони призвели до сучасної ситуації. водночас, діалектика суперечностей і кризові ситуації в

одній сфері може зменшувати важливість негативних тенденцій в іншій, відсувати їх на другий план, або навіть вирішувати. Отже, можна констатувати не лише діалектику суперечностей, й діалектичну взаємодію самих кризових ситуацій. Спробуємо змоделювати систему розвитку подій останнього року в Україні, з такого погляду.

Неузгодженість питання про цивілізаційний вибір генерує суспільне протиріччя. З одного боку – влада, що відкладає процес євроінтеграції, та громадяни, котрі це підтримують, з іншого – українці, які категорично не погоджуються з таким рішенням Кабінету Міністрів і готові відстоювати свою думку. Наслідком цього став Майдан, вимога зміни політичного керівництва, втеча президента, можливість «новим обличчям» прийти до влади. Отже, протиріччя зумовило процес поступового, але невідворотного оновлення влади. Нерозподіленість відповідальності, невизначеність сфер контролю спричиняє нову зовнішню реакцію – захоплення АР Крим без жодного протистояння, а також штучне підігрівання сепаратистських настроїв на Донбасі. Реакція на такий розвиток подій – зближення з ЄС та США. З огляду міжнародної спільноти, Україна нарешті приймає рішення стосовно вектора зовнішньої політики, що також є позитивним моментом. Зовнішній актор розгортає повномасштабні бойові дії, Україна опиняється втягнутою у війну зі загонами самопроголошених ЛНР та ДНР, фінансовим, військовим і технічним забезпеченням РФ. Однак, саме таке загострення, антагонізм та експансійні дії підштовхують багатьох мешканців Сходу змінювати свій погляд про «братню державу» – від проросійських поглядів до центристських або навіть проєвропейських. Звісно, виключно цей факт не варто називати позитивним моментом, адже ті чи інші політичні переконання не є «позитивними» або «негативними» за суттю. Однак ця ситуація має набагато глибший конструктивний потенціал: урешті-решт вирішеною є проблема про геополітичний розкол України, який лягав Дніпром. Яким би не було рішення, який вектор не було б обрано, важливо, аби його підтримувала очевидна більшість населення.

Майже чверть століття, з часу здобуття незалежності, питання єдності поглядів та бачення місця України в світі зумовило непримиренні суперечності, котрі виявлялися у результатах усіх виборів, у ставленні до історичних подій, політичних лідерів, сусідніх держав. І лише кризові ситуації, з якими наша держава сикнулася впродовж цього року, змогли об'єднати українців у бажанні прямувати чітко визначеним шляхом розвитку України. Гострота цієї суперечності відійшла в минуле, тим не менш є велика кількість кризових сфер, які потребують невідкладного втручання.

Для подолання або, принаймні, зменшення впливу суперечностей, які все ще актуальні для України, має бути здійснена низка заходів: зупинення збройного протистояння, відновлення територіальної цілісності держави, що дасть змогу зменшити руйнівний вплив зовнішнього східного чинника та бути більш-менш незалежною у впровадженні подальших векторних рішень. Окрім того, необхідно поглиблювати співпрацю з ЄС. Причини цьому, принаймні, дві. Перша з них – Україна не достатньо сильна, аби провадити зовнішню політику та бути суб'єктом міжнародних відносин рівня ЄС чи РФ. Для розуміння другої необхідно відповісти на питання: «Яка Україна потрібна і вигідна для Європейського Союзу з одного боку та Росії – з іншого?» Європа, розширюючи кордони, прагне розширення ринків збуту власної продукції, залучення сировинних баз нових країн, а також насадження європейсько-американського стилю життя у політичній, економічній, соціальній, культурно-духовній сферах. Для впровадження у життя такого плану, необхідна Україна, незалежна від Росії, купівельноспроможна, з рівнем життя населення, який стрімко наближається до європейського для того, аби не стати джерелом неспокою у межах ЄС. На противагу

цьому, Росія прагне або відновлення імперії, або самовідчуття керівника і намагається поширити на Україну свій вплив. Таким планам Росії потрібна цілком залежна від російських енергоресурсів, фінансового та політичного впливу (для можливості керувати «невидимою рукою»), або, що було б краще для відновлення колишнього стану речей – формально незалежна, керована чи СНД, чи зверхністю Москви, чи Митним Союзом, або безпосередньо введена до нової Російської держави. Який з цих двох шляхів розвитку мала б обрати Україна, – питання начебто не складне, але таке, що досі генерує суперечності. Так, більшість українських науковців намагаються пояснювати доцільність зближення з ЄС, натомість аналітик Б. Гаврилишин, безапеляційний у цьому відношенні, у розділі «Україна: 20 минулих та 20 майбутніх літ» праці «До ефективних суспільств», пише: «За наступні 20 років наша держава має стати членом ЄС, або перебувати на фінішному етапі до цього» [1, с. 231]. Однак, він наголошує і на тому, що для зменшення вразливості Європи до суперечностей з Росією Європа має зменшити свою залежність від російських енергоносіїв [1, с. 233]. Коли ці позиції буде виконано, або чітко визначено шлях до них, вплив зовнішніх суперечностей обох типів значно знизиться, наслідком чого стане і зменшення критичності внутрішніх суперечностей. Отже, діалектика внутрішніх і зовнішніх суперечностей створюватиме нашій державі виклики, з котрими вона буде спроможна впоратися.

Ще відомий німецький мислитель Г. Гегель наголошував: будь-що в світі життєве лише тоді, коли спроможне вміщувати в собі суперечності й витримувати їх [11]. Саме такі дії допомогли б використовувати конструктивний потенціал суперечностей, аби вони не спричиняли настільки кризові ситуації, які характерні для України сучасного етапу.

#### Список використаної літератури

1. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: дороговкази в майбутнє: доповідь Римському клубові. 4-те укр. вид., без змін. – К.: ПУЛЬСАРИ, 2013. – 246 с.
2. Дугін О. С. Філософія політики / О. С. Дугін. – М.: Аркогея, 2004. – 614 с.
3. Економіка України та шляхи її реформування : матеріали Всеукр. наради економістів, 14-15 верес. 1995 р. – К.: Генеза, 1996. – 323 с.
4. Козер Л. Функции социального конфликта / Л. Козер; пер. с англ. – М.: Идея-пресс; Дом интеллектуальной книги, 2000. – 208 с.
5. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К.: Рад. шк., 1989. – 608с.
6. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2004/wp0011>
7. Електронний ресурс. Режим доступу: [http://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9\\_story.html](http://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html)
8. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=nZZckok2OaI>
9. Електронний ресурс. Режим доступу: [http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art\\_id=246581344&cat\\_id=223223535](http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535)
10. Електронний ресурс. Режим доступу: [http://www.washingtonpost.com/opinions/zbigniew-brzezinski-putins-three-choices-on-ukraine/2014/07/08/ba1e62ae-0620-11e4-a0dd-f2b22a257353\\_story.html](http://www.washingtonpost.com/opinions/zbigniew-brzezinski-putins-three-choices-on-ukraine/2014/07/08/ba1e62ae-0620-11e4-a0dd-f2b22a257353_story.html)

11. Електронний ресурс. Режим доступу:  
<http://www.psylib.ukrweb.net/books/gegel02/index.htm>



---

**ДИАЛЕКТИКА ВНУТРЕННИХ И ВНЕШНИХ ПРОТИВОРЕЧИЙ В СОЗДАНИИ  
КРИЗИСНЫХ СИТУАЦИЙ В УКРАИНЕ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ****Алёна Шестопалова**

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,  
философский факультет, кафедра теории и истории политической науки,  
ул. Университетская 1, 79000, Львов, Украина  
e-mail: [aliona.shestopalova@gmail.com](mailto:aliona.shestopalova@gmail.com)*

Проанализировано диалектическое взаимодействие внутренних и внешних противоречий, их роль в создании кризисных ситуаций в нашем государстве. Исследовано возможность использования конструктивного потенциала противоречий и вероятные пути преодоления деструктивного влияния характерных для Украины кризисных ситуаций.

*Ключевые слова:* противоречие, кризисы, актор, деструктивный и конструктивный потенциал.

**THE DIALECTIC OF INTERNAL AND EXTERNAL CONTRADICTIONS IN  
CREATING CRISES IN UKRAINE AT THE PRESENT STAGE****Alona Shestopalova**

*Lviv national University ,  
Faculty of Philosophy , Department of Theory and History of Political Science ,  
st. University 1 , 79000 , Lviv, Ukraine  
e-mail: [aliona.shestopalova@gmail.com](mailto:aliona.shestopalova@gmail.com)*

Analyzed dialectical interaction of internal and external conflicts, their role in creating the crisis in our country. Also investigated the possibility of using constructive potential contradictions and credible ways to overcome the destructive influence of characteristic Ukraine crisis.

*Key words:* conflict, crisis, actor, destructive and constructive potential.